

SAMENVATTING

In Baptistengemeenten, zoals in andere kerkelijke gemeenschappen binnen de vrijkerkelijke traditie (*Free Church tradition*), is er spanning rond de erkenning en waardering van het ambt van predikant (*ordained ministry*). Velen beschouwen dit apart gezette ambt van ‘dominee’ in strijd met het algemeenschap priesterschap der gelovigen. Zijn niet alle gedoopte gelovigen een priester? Waarom zou er dan een special ambt moeten te zijn dat gekenmerkt wordt door ‘ordinatie’, oftewel het ritueel ‘opleggen van handen’? Tegelijkertijd worstelen veel predikanten met de enorme verwachtingspatronen en verantwoordelijkheden die op hun bordje liggen. In plaats van herder zijn ze geworden tot een schaap met de spreekwoordelijke ‘vijf poten’. De moeite met ambt lijkt vandaag de dag alleen maar toe te nemen door het brede maatschappelijke wantrouwen jegens alle institutioneel gefundeerde autoriteiten, door sterker associaties met machtsmisbruik en autoritair leiderschap. Zouden we met het voorbijgaan van het Christendom ook niet afscheid moeten nemen van hiërarchische ambten? Kortom, de vraag of er zo iets kan zijn als een dominee *voorbij* de dominantie, een pastor zonder power, of ambt zonder vanzelfsprekende status?

Dit onderzoek probeert zowel het vrijkerkelijke dispuut met betrekking ambtstheologie, alsook de bredere maatschappelijke autoriteitscrisis met elkaar te verbinden, door ‘terug te keren’ naar de wortels van de vrijkerkelijke ecclesiologie (‘leer over de kerk’) in het werk van de Engelse separatistische kerkpionier Robert Browne (c. 1550-1633). Zijn breuk met de Engelse staatskerk opende de weg voor een nieuwe beweging van kerken die niet langer aan de leiband van de overheid wilde lopen. Centraal staat in deze studie de vraag: *Hoe kan Robert Browne’s ecclesiologie bijdragen aan een constructieve theologie van het geordineerde ambt voor de hedendaagse vrijkerkelijke traditie?* Om tot een ‘constructieve’ ambtstheologie te komen zijn er drie criteria opgesteld die de bovengenoemde ‘moeite’ representeren: *gemeenschappelijk priesterschap, blijvende verantwoording en wederzijdse afhankelijkheid.*

Deel 1 opent met een uitgebreid overzicht van zestiende-eeuwse hervormingen aan Cambridge University welke het intellectuele klimaat bepaalden waarin Browne als student zijn ideeën over de kerk ontwikkelde. Bepalend was de opkomst van de ‘radicale’ presbyteriaanse beweging die het voorbeeld van Calvijns Genève graag wilden implementeren in Engeland. Hiermee zetten zij de bijl aan de wortel van het Engelse bestel waarin de vorst, Elizabeth I, naast haar politieke heerschappij ook aan het hoofd stond van de kerk. Vervolgens wordt er een uitvoerige en chronologische analyse gemaakt van de vijf belangrijkste werken van Browne. Het blijkt dat Browne’s afscheiding van de *Church of England* ten diepste deze subversieve elementen in de aan de presbyteriaanse agenda (‘wending naar de lokale gemeenschap’) blootlegde. In lijn met de klassieke protestantse interpretatie van Efeze 4:11, poogde Browne een ambtstheologie te formuleren die het midden hield tussen het sacerdotale priesterschap en antiklerikale nivellering. Zijn ambtstheologie haakt aan bij de verbondssluiting waarmee deze vrijkerkelijke gemeenschappen hun kerk ‘planten’. In plaats van het ambt, het Woord of de sacramenten, ‘begint’ kerkzijn voor deze separatisten met een gelovige gemeenschap die op uitnodiging van Christus samenkomt en zich aan God en elkaar toewijdt. Het ambt krijgt binnen dit ‘verbond’ betekenis als een zichtbare uiting van Gods verbondszorg voor zijn mensen. Voor Browne is het karakter van het ambt daarom ook voorgegeven (*pre-given*) door Christus en geen ‘marionet’ van ieders persoonlijke voorkeuren. Tegelijk rust ambt niet op de persoon in kwestie zelf, maar op zijn verbondenheid met de gemeenschap. Ordinatie geeft namelijk uiting aan een herordening van de verbondsrelaties; door

ordinatie ontvangt de gemeenschap iemand om hen te dienen door Woord en sacrament. De autoriteit van het ambt is bij Browne hiermee zowel lokaal ingebed en tegelijk geworteld in Christus.

Deel 2 start met een bezinning op de hedendaagse vragen rond het ambt en autoriteit door een verkenning van het werk van Stanley Hauerwas en Kevin Vanhoozer. Beiden hebben zich in hun omvangrijke oeuvre regelmatig beziggehouden met de huidige ambts crisis. Echter, zij zien de post-christelijke wending in de Westerse maatschappij—inclusief de ‘ontmanteling van het ambt’ (*the stripping of the ministry*)—als een positieve kans om het ambt opnieuw te definiëren in het licht van de gezamenlijke priesterlijke missie van de kerk. Ambtelijke autoriteit moet niet gezien worden als een overheersend en noodzakelijk ‘tegenover’ die het gemeenschappelijk onvermogen corrigeert, maar als het vermogen om de gezamenlijke identiteitsbronnen van een gemeenschap (*tradition*) ‘aan te spreken’ en ‘te laten spreken’ en zo praktische wijsheid te vinden. Met andere woorden, autoriteit rust op de gemeenschappelijke toewijding aan deze bronnen en niet op de persoon zelf. Noch krijgt deze autoriteit vorm in het maken van beslissingen vóór de gemeenschap, maar in het leiden van de gemeenschap in het maken van beslissingen. Op deze manier schetsen zij het ambt als een ‘community person’, iemand die de kerk ondersteunt in het zijn van kerk en de kerk herinnert aan hun gezamenlijke roeping, die de bijdrage van de gemeenschap niet uitsluit, maar juist insluit.

Ten slotte, wordt er een constructief voorstel gedaan voor een ambts theologie op basis van de drie criteria, de bijdrage van Robert Browne, de hedendaagse aanwijzingen van Hauerwas en Vanhoozer, én een hernieuwde lezing van Efeze 4:11. Dit resulteert in drie theologische richtlijnen die de vrijkerkelijke moeite met het geordineerde ambt weerspiegelen en de contouren van een ambts theologie verwoorden: 1. ambt als een Christologische ‘orde’ binnen de gemeenschap; 2. ambt als een kwetsbare autoriteit die gezag heeft door het afleggen van verantwoording; en 3. een ‘dikker’ begrip van dienstbaarheid (*thicker concept of ministry*) dat niet alleen betrekking heeft op geordineerde ambten, maar is verbonden met de (charismatische) participatie van de hele gemeenschap. Elk richtlijn wordt gekoppeld aan een concreet levensverhaal dat hier een sprekend voorbeeld van is, te weten: ‘verzetsdominee’ Frits de Zwerver, de Amsterdamse kerkplanter Margrietha Reinders, en de zendeling-missiooloog Leslie Newbiggin.